

Utlåtande 2005:148 RII (Dnr 331-1282/1998)

Fler naturreservat

Motion av Michael Arthursson m.fl. (c) (1998:94)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion (1998:94) av Michael Arthursson m.fl. (c) anses besvarad
med vad föredragande borgarråd anför i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Kersti Py Börjeson anför följande.

Motionen

I en motion (1998:94), *bilaga 2*, hemställer Michael Arthursson m.fl. (c) att kommunfullmäktige beslutar att påskynda arbetet med nya naturreservat i Norra och Södra Djurgården, Flatenområdet, Hansta och Nacka/Tyrestakilen samt att uttala att Älvsjöskogen, Sättra friområde, Fagersjöskogen, Rågsveds friområde, Årstaskogen, Hammarbyskogen, Järvafältet, Kyrkhamnsområdet, Grimstaskogen, Blackebergsskogen, Haga-Brunnsviken och Bällstaån ska avsättas som naturreservat.

Parker och grönområden fyller en viktig funktion när det gäller att tillgodose stockholmarnas behov av rekreation och friluftsliv. Grönstrukturen inrymmer viktiga natur- och kulturvärden, men även en mångfald av växter och djur. Den biologiska mångfalden är av avgörande betydelse för en hållbar ekologisk utveckling i Stockholm. Den gröna marken är hotad och det finns endast två naturreservat i Stockholms stad. Därför föreslår centerpartiet över 3 000 ha i nya naturreservat.

Remisser

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Stadsledningskontoret framhåller att de föreslagna områdena redan finns med i diskussionerna när det gäller bildandet av nya naturreservat. Bildandet av nya naturreservat måste emellertid ske i en takt som staden klarar av ur resurssynpunkt både när det gäller arbetet med att ta fram beslutsunderlag och skötselanvisningar och när det gäller framtida skötsel och driftkostnader. Stadsbyggnadsnämnden anger i sin verksamhetsplan för 1999 att nya naturreservatsbildningar inte kan ske i planerad takt med nuvarande ekonomiska ramar.

Stadsbyggnadsnämnden stöder motionärernas uppfattning om grönområdenas betydelse för rekreation, biologisk mångfald, m.m. Nämnden anser att det är viktigt att de stora, relativt oexploaterade naturområdena skyddas. För flertalet av de områden som nämns som lämpliga naturreservat i motionen finns också uppdrag från kommunfullmäktige om utredning av skydd.

Stadsbyggnadsnämndens resurser för att arbeta med skydd och utveckling av grönstrukturen har varit begränsade. Med nuvarande resurser kommer det att ta lång tid att genomföra alla av kommunfullmäktige beslutade utredningar om naturreservat.

Mina synpunkter

I Stockholm finns idag fem naturreservat som staden inrättat: Judarskogen, Kyrksjölöten, Hansta, Grimstaskogen, Flaten, och ett sjätte och sjunde är på väg; Sickla-Skarpnäck och Igelbäcken. Utöver dessa sju har kommunfullmäktige beslutat att skydd ska utredas för de nio andra områden som i översiktsplan 99 benämns natur- och friluftsområden.

I budgeten för 2005 uppdrog kommunfullmäktige åt stadsbyggnadsnämnden att utarbeta en plan för naturreservatsbildningar. En sådan plan kommer att presenteras för stadsbyggnadsnämnden inom kort. Enligt den tidplan som stadsbyggnadskontoret för närvarande arbetar efter kommer reservatsbildningen för Årstaskogen, Järva friområde och Sätmaskogen att slutföras under 2006. Utredning av skydd för Rågsveds friområde och Fagersjöskogen, inkl. Högdalstopparna avses påbörjas hösten 2005, för Kyrkhamn-Lövsta hösten 2006 och för Älvsjöskogen våren 2007.

Förslag till naturreservat på Norra Djurgården var ute på remiss 1995 men har inte kunnat slutföras på grund av oenighet med Djurgårdsförvaltningen om

naturreservatsbestämmelsernas karaktär och innebörden av konungens grundlagsfästa dispositionsrätt till marken. Stadsbyggnadskontoret arbetar nu med att slutföra en fördjupning av översiktsplanen för Nationalstadsparken som ett led i att klargöra skyddet och utveckla Nationalstadsparken i enlighet med lagstiftningen. Ett förslag på översiktsplan går ut och samråd hålls under hösten 2005 med inriktning att fatta beslut under 2006.

Arbetet med naturreservatsbildningar har således intensifierats under denna mandatperiod och hindras inte längre av alltför knappa utredningsresurser. Med nuvarande takt kommer alla områden som angivits i översiktsplan 99 som natur- och friluftsområden, sånär som på Norra och Södra Djurgården, att inom fem år ha skydd som naturreservat.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (1998:94) av Michael Arthursson m.fl. (c) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför i utlåtandet.

Stockholm den 7 september 2005

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Kersti Py Börjeson

Anette Otteborn

ÄRENDET

I en motion (1998:94), bilaga 2, hemställer Michael Arthursson m.fl. (c) att kommunfullmäktige beslutar att påskynda arbetet med nya naturreservat i Norra och Södra Djurgården, Flatenområdet, Hansta och Nacka/Tyrestakilen samt att uttala att Älvsjöskogen, Sätra friområde, Fagersjöskogen, Rågsveds friområde, Årstaskogen, Hammarbyskogen, Järvafältet, Kyrkhamnsområdet, Grimstaskogen, Blackebergsskogen, Haga-Brunnsviken och Bällstaån ska avsättas som naturreservat.

REMISSER

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, daterat 10 maj 1999, har i huvudsak följande lydelse.

De områden som föreslås för naturreservat i motionen är hämtade ur förslag till översiktsplan för Stockholm. Därmed finns de redan med i diskussionerna när det gäller bildandet av nya naturreservat.

Bildandet av nya naturreservat måste ske i en takt som staden klarar av ur resurssynpunkt både när det gäller arbetet med att ta fram beslutsunderlag och skötselanvisningar och när det gäller framtida skötsel och driftskostnader.

Stadsbyggnadsnämnden anger i sin verksamhetsplan för 1999 att nya naturreservatsbildningar inte kan ske i planerad takt med nuvarande ekonomiska ramar. Under 1999 beräknas dock naturreservat för Grimstaskogen kunna fullföljas. Reservatsbildningen för Kyrkhamnsområdet påbörjas. Arbetet med naturreservat för norra Djurgården är i princip klart och reservatsbildningen kan fullföljas snart en överenskommelse nås med Djurgårdsförvaltningen. För södra Djurgården kan arbetet påbörjas under senare delen av 1999. Stadsbyggnadskontoret deltar även i arbetet med reservatsbildningen kring Igelbäcken som Länsstyrelsen leder.

Kontoret föreslår att motionen avstyrks.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade 19 maj 2000 att som svar på remissen överlämna och återoppta stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Eie Herlitz* (mp) med hänvisning till sitt förslag till beslut, *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande, daterat 5 oktober 1999, har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret stöder motionärernas uppfattning om grönområdenas betydelse för rekreation, biologisk mångfald, m.m. Kontoret anser att det är viktigt att de stora, relativt oexploaterade naturområdena skyddas. För flertalet av de områden som nämns som lämpliga naturreservat i motionen finns också redan uppdrag från kommunfullmäktige om utredning av skydd. Arbetsläget för dessa uppdrag redovisas i stadsbyggnadsnämndens ärende "Redovisning av befintliga och pågående naturreservatsbildningar". Uppdrag saknas idag endast för Bällstaån.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att Bällstaån inte har den storlek och de kvaliteter som krävs för att ett område ska skyddas med naturreservat. Åtgärder för att förbättra kvaliteten på såväl vattnet i ån, som grönområdet utmed detsamma, pågår i samarbete mellan gatu- och fastighetskontoret, miljöförvaltningen, Stockholm Vatten och övriga berörda kommuner.

Förutom uppdrag att utreda skydd för särskilda områden, har stadsbyggnadskontoret de senaste åren fått flera uppdrag kring skydd och utveckling av grönstrukturen i allmänhet. Stadsbyggnadskontorets resurser för att arbeta med skydd och utveckling av grönstrukturen har varit begränsade. Därför har såväl de allmänna utredningarna som uppdragen om särskilda områden blivit kraftigt försenade. I budgeten för 1999 har resurserna minskats ytterligare, i synnerhet för arbetet med naturreservat. Med nuvarande resurser kommer det att ta lång tid att genomföra alla av kommunfullmäktige beslutade utredningar om naturreservat. Under tiden behöver bedömningar göras i varje enskild detaljplan eller bygglov som berör grönområden, vilket tar stora resurser i anspråk.

RESERVATIONER M.M.

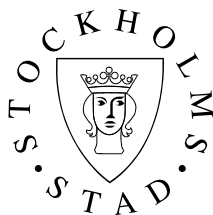
Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Eie Herlitz (mp) med hänvisning till sitt förslag till beslut enligt följande.

Stadsbyggnadsnämnden
tillstyrker kontorets förslag till beslut
hemställer om mer pengar fler reservatsbildningar i budgeten för 2001, samt anför följande:

För att kunna uppnå effektmål bör personalminskningen stoppas.

Fler handläggare och personal måste anställas och centrala budgetramar anpassas till detta. Avknoppningar inom stadsbyggnadsnämndens verksamhetsområden är ytterst tveksamma. Mer resurser måste tillföras kontoret för att arbeta med skydd och utveckling av grönstrukturen, då detta arbete nu går för långsamt. Stadsbyggnadskontoret bör hemställa om utökade ramar för att kunna utföra detta arbete i enlighet med av fullmäktige tagna beslut ang. bl.a. utredningar av ett flertal naturreservat.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

1998:94

1998:94   Motion av Michael Arthursson m.fl. (c) om fler naturreservat

Stockholm är en av världens vackraste huvudstäder. Bebyggelsen formar i samklang med naturen en unik stadsbild som steg för steg vuxit fram sedan staden grundades på 1200-talet. Det nära samspelet mellan stadsbebyggelse och natur ger Stockholm dess speciella karaktär - en luftig, vattenomfluten och grön stad med rik variation på naturtyper, vackra parker och vattenrum.

Parker och natur avgränsar stadsdelarna och ger dem individuella karakteristiska. Samtidigt är Stockholm navet i regionens gröna kilstruktur. Större naturområden, både land och vatten sträcker sig som kilar in i staden.

Staden som en gestaltad helhet - stadslandskapet - består av naturlandskap, vattenrum och grönska, samt de byggda elementen som gator och byggnader. Stockholm präglas än idag av det skärgårdslandskap i vilket staden en gång grundades. Byggnader och anläggningar som broar och gaturum kan både underordna sig och förstärka dessa starka landskapsdrag och därmed bidra till stadslandskapets skönhet och tydlighet.

Parkerna och grönområdena fyller en viktig funktion när det gäller att tillgodose stockholmarnas behov av rekreation och friluftsliv. Vetenskapliga undersökningar visar att stockholmarna upplever friluftrekreation som en grundläggande och ej utbytbar nytthet för ett sunt stadsliv. Naturområdena är viktiga ur hälsosynpunkt, men har även ett stort pedagogiskt värde för stadsbarnens möjligheter att komma i kontakt med naturen.

Grönstrukturen inrymmer viktiga natur- och kulturvärden, men även en mångfald av växter och djur. Till skillnad från många andra storstadsregioner har Stockholm kvar delar av sitt naturlandskap. Flera områden fungerar som livsmiljöer för utrotningshotade arter. En rik biologisk mångfald är i sig

värdefull och även en förutsättning för att grönstrukturen ska kunna fylla sin rekreativa och pedagogiska funktion.

Stockholms stränder är också av stor betydelse för stadens gröna karaktär, friluftslivet och den biologiska mångfalden. 18 procent av stadens stränder är naturstränder, 36 procent är stränder med parkkaraktär och övriga stränder är hårdgjorda. Både naturstränderna och parkstränderna utgör biologiska spridningsvägar och binder samman natur- och friluftsområdena. De fungerar också som biologiska filter genom att ta upp näringsämnen som annars skulle belasta sjöar och vattendrag. Parksträndernas funktion som biologiskt filter och spridningsväg kan på flera ställen förstärkas för att t ex stödja intilliggande naturstränder.

Den biologiska mångfalden är av avgörande betydelse för en hållbar ekologisk utveckling i Stockholm. Förlust av biologisk mångfald till följd av föroreningar och minskad naturmarkareal leder till att ekosystemet fungerar sämre och blir mindre stabilt. Detta kan i sin tur påverka kommunens möjligheter att i praktiken låta grönytorna vara mångfunktionella. För att minska påverkan på stadens ekosystem är det av särskild vikt att sambanden mellan stadens grönområden och dess gröna kilar bibehålls.

Samspelet grönska-vatten-bebyggelse gör Stockholm unikt. Parkerna och grönområdena är viktiga för stockholmarnas rekreativsmöjligheter och tjänar som andningshål. Stadens ekosystem är likväl oerhört känsligt.

Ett stabilt ekosystem kräver att den biologiska mångfalden bevaras och att ingreppen i Stockholms naturmark upphör. Lika viktigt är det att spridningsvägarna för växter och djur mellan de olika grönområdena och sambanden till de gröna kilarna förstärks.

Den gröna marken är hotad

Under 1980-talet försvann 7 procent av Stockholms grönytor, enligt Naturskyddsföreningen. Det motsvarar två och ett halvt asfalterat Djurgården. Tyvärr har de styrande i Stockholm inte lärt av misstagen. En ständig exploatering av stadens parker och grönområden pågår. Den gröna Stockholm blir allt glesare - i stället breder asfalt och betong ut sig. Parker och grönområden exploateras runt om i staden - i innerstaden, söderort och västerort.

Centerpartiet arbetar för grönare Stockholm med bl.a. följande frågor:

- Stockholms kvarvarande naturstränder skall ej bebyggas, samt det skall utredas vilka av stadens befintliga kajer som kan vara lämpliga för rivning och återskapande av naturstränder.

- Identifiera asfalterade och vanvårdade områden inom Nationalstadsparken som kan återställas till naturmark.
- Identifiera områden i Stockholm där de biologiska spridningsvägarna är svaga och bör förstärkas genom återskapande av grönytor.
- Skapa i samarbete med företrädare för övriga kommuner i regionen, landstinget, Länsstyrelsen m.fl. ett varaktigt skydd för de sammanhängande grönområdena, gröna bältet, och grönkilarna i regionen.
- Ur ett generellt förhållningssätt bör man sluta bygga i parker och i grönområden och endast bygga i redan asfalterade områden.

Endast två naturreservat finns i Stockholms stad

Det finns idag i Stockholm endast två områden som har avsatts som naturreservat. Dessa är Judarskogen och Kyrksjölöten. Judarskogen är ett kulturpräglad landskap med barrskog, ängsmark, den relativt opåverkade sjön Judarn och de riksintressanta De Geer-moränerna. De så kallade De Geer-moränerna är väl utvecklade system av ryggar med storblockig morän som bildades under den senaste istiden. Med hjälp av moränryggarna kan man utläsa hur isens utbredning minskat från år till år och därför anses dessa ha stor betydelse för den geologiska forskningen.

Judarområdet ingår i den regionala Görvälnkilen. För att långsiktigt kunna bevara områdets biologiska mångfald är de gröna sambanden mot Mälarens stränder och Grimstaskogen viktiga. Judarns stränder är värdefulla rekreationsstråk och utgör tillsammans med naturmiljöerna i Södra Ängby biologiska spridningsvägar. Vidare är det viktigt att inte försämra vattenkvaliteten i sjön.

Kyrksjölöten består av gammal artrik fuktlövskog och inrymmer också riksintressanta De Geer-moräner. För att bevara områdets biologiska mångfald och rekreationsvärden är det viktigt att arealen mark med naturlig vegetation inte minskar inom Kyrksjöns tillrinningsområde. Lika viktigt är det att vattenkvaliteten i Kyrksjön inte försämras.

Centerpartiet har fått igenom beslut om nya naturreservat

I samband med beslutsprocessen för lokalisering av ny OS-arena drev centerpartiet igenom sin motion angående bildandet av ett nytt naturreservat. Kommunfullmäktige beslutade den 17 mars 1997 att "Ett kommunalt naturreservat inrättas för att säkerställa att naturmarken i Stockholms stads

kvarvarande del av Nacka-Tyrestakilen kring Lilla Sickla bevaras. Reservatgränsen föreslås gå i dalgången strax öster om Hammarby skidbacke”.

Vidare fick centerpartiet ytterligare ett beslut igenom som är nära sammankopplat med OS-ansökans miljösatningar. Kommunfullmäktige beslutade den 20 april 1998 att ett förslag ska tas fram ”till genomförande av naturreservatsbildningar omfattande ca 500 ha under kommande femårsperiod (1999-2004)”.

Det är mycket glädjande att en lång rad av de miljösatningar som arbetades fram i samband med Stockholms OS-ansökan kan förverkligas. OS har verkat som en hävstång för stadens miljöarbete. Centerpartiet låter, likväl, inte nöja sig med detta utan föreslår över 3 000 hektar nya naturreservat.

Centerpartiet föreslår över 3 000 hektar mark i nya naturreservat

Centerpartiet vill forcera arbetet med följande naturreservatsbildningar:

Norra Djurgården, 380 hektar, och Södra Djurgården med Ladugårdsgärdet, 450 hektar. Områdena rymmer en unik blandning av natur-, kultur- och rekreativvärden. På Södra Djurgården i form av ett parklandskap och på Norra Djurgården med naturkaraktär. Områdena ingår i Nationalstadsparken och i den regionala Järvakilen. Spridningsvägarna mellan Norra och Södra Djurgården och Ulriksdal behöver förstärkas.

Hansta, 280 hektar, är Stockholms äldsta och bäst bevarade kulturlandskap med fornlämningar och gårdsmiljöer med anor från bronsåldern. Här finns också ett av länets mest mångformiga ädellövskogsområden och en variationsrik naturskog. Området utgör en väsentlig del av den regionala Järvakilen och ett viktigt komplement till angränsade naturreservat i Järfälla och Sollentuna.

Flatenområdet, 530 hektar, är ett för Stockholm typiskt sprickdalslandskap med branta bergssidor, karg hällmarkstallskog, örtrik granskog, bäckraviner och den relativt opåverkade sjön Flaten. Området ingår i den regionala Tyrestakilen.

Nacka/Tyrestakilen, delar inom Stockholms kommungräns. Kilen är viktig för ett bibehållet grönt samband mellan Nackareservatet och grönområden inom Stockholms stad.

Centerpartiet vill dessutom att följande områden skall skyddas som naturreservat enligt naturvårdslagen:

Älvsjöskogen, om båda sidorna av järnvägen (110 hektar), karakteriseras av hällmarker med högre tallskog, smala sprickdalar med granskog och våtmarker. Områdets samband med Huddinges grönområden, via Långsjön

och naturmiljöer i omgivande bebyggelseområden, fyller en viktig funktion som biologisk spridningsväg.

Sätmaskogen, 230 hektar, är ett typiskt sprickdalslandskap mot Mälaren med hällmarker, ekskogar och en bäckravin. Området är ett mycket populärt strövområde och ingår i den regionala Bornsjökilen. För att bevara områdets natur- och rekreationsvärden behöver strandkontakten norrut mot Vinterviken och söderut mot Huddinge bibehållas och förstärkas.

Fagersjöskogen, 100 hektar, har sluten barrskog och ädellövskog i kuperad terräng och ingår i den regionala Hanvedenkilen.

Rågsveds friområde, 100 hektar, har med sina fågelrika våtmarker, bäckravin och ekskog stor betydelse för friluftslivet och ingår i den regionala Hanveden-kilen. För områdets rekreativa och ekologiska funktion är kontakten med Huddinges grönområden viktig.

Årstaskogen med Årsta holmar, 90 hektar. Årstaskogen är en norrvänd sprickdalsbrant med hällmarker, välvuxen tallskog och ädellövskog. Årsta holmar, mitt i Årstaviken, har fina naturstränder med fuktlövskog och gungfly.

Hammarbyskogen (100 hektar), gränsar till den regionala Tyrestakilen. Här finns bl a hällmarker och kulturpåverkade marker med fina ekar.

Järvafältet med Igelbäcken, 460 hektar, är ett för Stockholm typiskt odlingslandskap med fornlämnings- och gårdsmiljöer och Igelbäckens dalgång med sin karaktäristiska låglandsbäck. Området ingår i den regionala Järvakilen. För att bevara områdets biologiska mångfald och rekreationsvärden är det viktigt att arealen ekologiskt viktig naturmiljö inte minskar och att sambanden mellan stadens och grannkommunernas grönområden förbättras. Igelbäckens vattenkvalité får inte försämrats, tillflödet behöver öka och strandpartiernas funktion som biologiska filter och spridningsväg utvecklas.

Kyrkhamnskogen, 130 hektar, är strandnära och värdefull för friluftslivet. Området ingår i den regionala Görvälnkilen och ansluter till Järfällas naturreservat.

Grimstaskogen med Hässelby holme, 250 hektar, är ett flitigt utnyttjat friluftsområde med gammal hällmarkstallskog och öppna gräsmarker. Området ingår i den regionala Görvälnkilen. Strandkontakten mot Kyrkhamn-Lövsta behöver bibehållas och förstärkas.

Blackebergsskogen, i samordning med Grimstareservatet. Skogen ligger mellan Blackebergsvägen och Blackebergs sjukhus och är ett mycket omtyckt och nyttjat grönområde. Blackebergsskogen utgör en svag zon i den gröna kil som löper längs Mälarstranden inklusive Judarnområdet, in mot Stockholms centrala delar.

Haga-Brunnsviken, i samarbete med Solna kommun. Brunnsvikenområdets stränder och ädellövsbestånd, samt Haga parken fungerar som biologisk spridningsväg mellan Norra Djurgården och Ulriksdalsområdet. Ädellövsbestånden vid Brunnsvikens östra strand är livsmiljö för hotklassade arter.

Bällstaån, i samarbete med övriga berörda kommuner. Bällstaån rinner från trakten av Görvälns gård i Järfälla, vidare genom Spånga, Bromsten och Sundbyberg, för att till slut rinna ut i Bällstaviken i Mälaren. Ån är bitvis kraftigt förorenad och det smutsiga vattnet påverkar även Solna vid Bällstavikens stränder.

Med hänvisning till ovanstående hemställes att kommunfullmäktige beslutar att

1. påskynda arbetet med nya naturreservat i Norra och södra Djurgården, Flatenområdet, Hansta och Nacka/Tyrestakilen
2. uttala att Älvsjöskogen, Sättra friområde, Fagersjöskogen, Rågsveds friområde, Årstaskogen, Hammarbyskogen, Järvafältet, Kyrkhamnsområdet, Grimstaskogen, Blackebergsskogen, Haga-Brunnsviken och Bällstaån ska avsättas om naturreservat
3. slå fast målet om att avsätta minst 3.000 hektar grönmark som naturreservat i Stockholm.

Stockholm den 5 oktober 1998

Michael Arthursson

Björn Mellstrand

Annica Dominius

Elisabet Falemo

Hans Peters